СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17 (дата звернення: 13.10.2026).
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 13.10.2026).
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення: 13.10.2026).
4. Балашова Л., Мельник Т. «Мережу вони не поклали». Хакери зламали сайт АТБ і вимагали $400 000 викупу. Forbes Ukraine. 05.10.2026. URL: https://forbes.ua/innovations/merezu-voni-ne-poklali (дата звернення: 13.10.2026).
5. Сайт мережі АТБ зазнав хакерської атаки: що кажуть у компанії. УНІАН. 05.10.2026. URL: https://www.unian.ua/economics/other/atb-zaznalo-hakerskoji-ataki (дата звернення: 13.10.2026).

Тусаєва С.С., здобувач
Науковий керівник: угаєвська А.В.
к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного та міжнародного права
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Система кримінальних покарань є одним із основних інститутів кримінального права, оскільки від її побудови залежить можливість призначення справедливого, пропорційного та необхідного покарання за вчинення кримінального правопорушення. Реформування кримінального законодавства України є важливим напрямом європейської інтеграції, що зумовлює необхідність перегляду підходів до побудови та застосування системи кримінальних покарань відповідно до сучасних правових стандартів. У цьому контексті особливого значення набуває порівняння систем кримінальних покарань України та Німеччини з метою встановлення особливостей їх нормативно-правового закріплення.

Відповідно до статті 51 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. №2341- III (далі КК України), система покарань передбачає 14 видів, але по факту, у пунктах 2 та 3 передбачається не один, а декілька видів покарань. Водночас застосування окремих із них на практиці порушує питання щодо їхньої фактичної суворості [1].

Питання місця штрафу в системі кримінальних покарань України залишається дискусійним. К. М. Оробець вказує, що фактична суворість цього покарання залежить від його розміру та можливості заміни іншим покаранням, що зумовлює необхідність перегляду його місця в системі або поділу на окремі види [2, с. 143-144].

Ю. А. Пономаренко підкреслив недоліки законодавчого регулювання випадків неможливості сплати штрафу, зокрема коли до засудженої особи не могли бути застосовані громадські або виправні роботи [3, с. 65]. Це свідчить про те, що під час визначення місця штрафу в системі покарань необхідно враховувати не лише його розмір, а й особливості виконання цього покарання.

У ч. 3 статті 212 КК України, що встановлює відповідальність за ухилення від сплати податків і зборів за наявності передбачених законом кваліфікуючих ознак, передбачено штраф у розмірі від п’ятнадцяти тисяч до двадцяти п’яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а також позбавлення права обіймати певні посади. При цьому позбавлення волі як вид покарання за цією статтею не передбачено. Варто зазначити, що відповідно до частини 4 статті 53 КК України допускається можливість розстрочки виплати штрафу до одного року. Проте загальний розмір санкції настільки великий, що навіть за наявності розстрочки не знімає

надмірної економічної складності. Таким чином, штраф де-факто втрачає ознаки найменш суворого виду покарань та стає на рівень із позбавленням волі [1].

У кримінальному законогдавстві Німеччини відсутня така широка система покарань. Кримінальне уложення Німеччини (Strafgesetzbuch, далі - StGB) базується на дуалістичній концепції, де основними видами покарань є позбавлення волі та грошовий штраф.

Відповідно до розділу 40 StGB, грошовий штраф розраховується за системою «денних ставок», тобто розмір штрафу чітко залежить від реального рівня доходів винного. Такий механізм в свою чергу створює ефективні умови для карання правопорушників не лише враховуючи характер вчиненого діяння, а й від їхнього майнового стану. Розділ 44 StGB передбачає можливість призначення додатково до позбавлення волі або штрафу заборони керувати транспортними засобами строком від одного до шести місяців. Ця заборона може застосуватися навіть за відсутності безпосереднього зв'язку правопорушення з керуванням транспортним засобом, якщо це необхідно для впливу на правопорушника або захисту правопорядку [4].

Отже, порівнюючи підходи України та Німеччини, можна зробити висновок про кардинальну різницю у філософії покарання. Німецька правова система демонструє, що ефективність системи не залежить від кількості передбачених законом покарань. Натомість українська система перевантажена кількістю видів покарань, що призводить до плутанини та несправедливості, як у випадку зі статтею 212 КК України.

З метою вирішення зазначених проблем та в рамках європейської інтеграції України науковцями розроблено проєкт нового Кримінального кодексу України станом на 25.06.2026 р. Цей документ пропонує концептуально нову, усуваючи неефективні правові частки закону. Замість 14 видів покарань, проєкт передбачає лише 5 основних покарань: штраф, пробацію, обмеження волі, ув'язнення на певний строк та довічне ув'язнення [5].

Підсумовуючи, варто зазначити, що система кримінальних покарань України потребує подальшого вдосконалення, адже значна кількість покарань передбачених чинним законом не гарантує їх ефективного та справедливого застосування. Адаптація європейських стандартів та прийняття нового Кримінального кодексу України стане вирішальним кроком до справжньої гуманізації кримінального права та його повноцінної інтеграції у правовий простір Європейського союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 11.10.2026).

2. Оробець К. М. *Спірні питання системи покарань у науці кримінального права України*. SWorldJournal. 2024. Вип. 23, ч. 3. С. 139-147. URL: https://www.sworldjournal.com

3. Пономаренко Ю. А. *Виды наказаний по уголовному праву Украины* : монографія. Харків : ФИНН, 2009. 344 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams

4. Strafgesetzbuch (StGB): Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322). URL: https://www.gesetze-im(дата звернення: 11.10.2026).

5. Текст проєкту нового Кримінального кодексу України. URL: https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code (дата звернення: 11.10.2026).